

vrstnike še naprej zadržuje v primežu revščine, eksistenčne stiske in izkoriščanja mafijskih kapitalistov. Elenin simbolni prestop na drugo stran zaprašenga tunela jo zato ujame predvsem v neki nedefiniran, nikogaršnji prostor večne (razredne) nepripadnosti, kjer jo domače mesto dojema kot tujko, medtem ko se sošolci zaradi njenega »južnjaškega« neapeljskega naglasa do nje vedejo pokroviteljsko in arogantno. A morda je prav tovrsten izstop iz razrednih okvirov tisti, ki bo Eleni, vselej neodločni, skriti v senco eksplozivne Lile in po tihem ljubosumni, omogočil, da si kot ženska izdolbe svojo pot.

PRIMERI INŠPEKTORJA VRENKA

VERONIKA ŠOSTER

Prvi mož slovenske kriminalke končno na ekranih

Kriminalne serije smo na zaslonu (raz)vajeni spremljati že vrsto let, in če so precej časa navduševale eksplozivne ameriške produkcije, se je v zadnjem času fokus prestavil na bolj introspektivne izdelke, kot je recimo **Pravi detektiv** (True Detective, 2014–2019), posebna niša pa se je izoblikovala tudi v najbolj rodovitni pokrajini za fiktivni kriminal – v Skandinaviji. Zato je bilo dobrodošlo, ko smo končno ujeli vlak tudi z domačo produkcijo, na presenečenje nekaterih, ki redno spremljamo slovenske kriminalne romane, pa je odmevno prvo pravo ekranizacijo doživel roman *Jezero* (2016) Tadeja Goloba, ki je proti Avgustu Demšarju (ta kriminalke o inšpektorju Martinu Vrenku redno izdaja od leta 2007) pravi novinec. Zato je navdušila novica, da bo tudi Demšar dobil svojo priložnost na malih zaslonih – res je bil že skrajni čas, da tudi Vrenko stopi pod žaromete!

Nova izvirna slovenska kriminalna serija **Primeri inšpektorja Vrenka** (2020–) je tako v šestih epizodah upodobila prve tri Demšarjeve kriminalke, *Olje na balkonu* (2007), *Retrospektiva* (2008) in *Tanek led* (2009), ter po predvajanju v januarju in februarju letos postala najbolj gledana igrana serija na TV Slovenija v tem tisočletju. Slobodan Maksimović je režiral prvi, drugi, peti in šesti del, Boris Jurjašević pa se je

Foto: arhiv RTV SLO

spopadel s tretjim in četrtem. Pod scenarij se poleg avtorja romanov podpisujeta še Gregor Fon in Martin Horvat, direktor fotografije pa je Vladan G. Janković. V glavni vlogi je kot preudarni in natančni inšpektor Martin Vrenko prepričal Dario Varga, njegova sodelavca Oskarja Brajdiča in Marka Breznika sta upodobila Lotos Šparovec in Jurij Drevnšek, njegovo simpatijo Mojco Katarina Čas, njegovega očeta pa Janez Hočevar.

Seveda se na začetku ni mogoče izogniti primerjavi z *Jezerom*, ki smo ga lahko na istem kanalu spremljali leto poprej. Ciljalo je na skandinavski noir in se ukvarjalo z vzdušjem, ki ga je nudilo zasneženo Bohinjsko jezero, a je obenem pozabljalo na napetost, veliko je bilo gostobesednosti, praznega teka in trudilo se je biti všečno z vpeljavo ljubezenske zgodbe, ki je odvracala pozornost od primera. *Primeri inšpektorja Vrenka* so veliko bolj neposredni in brez balasta, serija ne zapravlja časa in si za stranske zgodbe vzame skromno minutažo, v ospredju je primer z ogromno osumljenci, poudarek pa na preiskovalnem postopku, zato je serija veliko bolj razgibana in lep klasičen primer *whodunita*. Sta pa obe seriji zgodbeno razkosani; pri *Jezeru* je bilo eni zgodbi posvečenih šest enournih epizod, kar je v duhu tujih antologijskih serij, *Primeri* pa so se odločili za mešan pristop in ponudili po dve 50-minutni epizodi za eno knjigo, kar ni ravno uveljavljena praksa. Ob tem se seveda sprašujem, zakaj nismo sposobni v eni epizodi končati s posamezno zgodbeno nitjo, kar bi pomenilo veliko bolj napeto gledalsko izkušnjo. So pa *Primeri* lepo »zvezdniško« obravnavali avtorja Avgusta Demšarja; na začetku prve epizode Vrenko odloži Demšarjevo knjigo *Olje na balkonu*, ki jo ravno prebira, kasneje v seriji pa ima Demšar celo *cameo*, ko se z Vrenkom srečata pred vhodom v lokal in prisrčno pozdravita. To je le eden izmed dokazov, da je serija narejena skrbno in pozorno in da ima dušo.

Demšar je sicer zvest mariborski avtor, zato je primeren tudi milje serije; to je očitno predvsem v uvodni špici, ki nas

takoj popelje v mesto ob Dravi. A če je *Jezero* dvignilo prah s kakovostjo zvoka, so ga *Primeri* z nerodno (ne)uporabo mariborščine, ki je bila upravičeno pričakovana, saj je Vrenko pravi mariborski junak, tudi primeri se odvijajo v tamkajšnjem okolju. Zato je škoda, da ni bilo tej specifikki posvečeno več časa in razmisleka, saj je govor nekakšna bizarna mešanica raznih dialektov, pri čemer nekateri res »tolčejo« po mariborsko (Drevenšek), spet drugi govorijo knjižno pogovorno, tretji nekaj vmes, nekateri pa še kaj drugega. Res je bolje, da mariborščina ni prisiljena, a načeloma za igralce dialekt ne bi smel biti izgovor, saj je to pač igralska veščina (mnogi angleško govoreči igralci gladko menjavajo angleški, ameriški in avstralski naglas), prav tako pa je bil projekt priložnost, da bi izbrali izključno lokalne igralce, ki z dialektom ne bi imeli težav. Izgovori torej res niso mogoči – niti tisti, da je mariborščina pri nas (po krivici) pogosto stereotipizirana in se uporablja za like, ki so posebneži, komični, omejeni, zato naj bi kriminalka izgubila svojo resnost. Ta uporaba mariborskega (ali kakega drugega štajerskega) dialekta je že tako problematična, neokusna in utrujajoča (še posebej za Štajerce), zato je bila ravno pričujoča kriminalka edinstvena priložnost za vpeljavo dialekta v drugačen, resnejši kontekst, kar bi bil vrhunski *statement*. Zamujeno.

Razen govora je igralska zasedba usklajena in prepričljiva. Dario Varga je kot inšpektor Martin Vrenko umirjen, samozavesten, upodablja ga resno, redkobesedno, z minimalnim izražanjem, kar izpade malo hladneje, a lepo oživi njegov lik – je pa res, da je zaradi tega manj opazen. Najbolj pride do izraza v dialogu s Katarino Čas, ki igra njegovo simpatijo Mojco, Ljubljankanko, ki vodi mariborski jazz klub. Njen lik je bil narejen posebej za serijo in niti ni bil nujen, je pa vseeno dobrodošel, ker Vrenka tako spoznamo v malo bolj sproščeni vlogi, ne samo v delovnem okolju. Kemija med njima je prijetna in organska, prav tako pa se Katarina Čas

izkaže kot izkušena igralka, ki ne pretirava in jo je res užitek gledati. Drugače je pri nekaterih drugih likih, kot sta mrliški ogleđnik in Vrenkova nadrejena, tu je preveč gledališke igre in premalo sproščenosti. Še en lik, ki je v seriji v primerjavi z romani postavljen v ospredje, je Vrenkov oče, ki ga upodobi Janez Hočevvar. Njegov lik je za razliko od Mojce precej odvečen, prizori z njim so ponovljivi in predvidljivi. To dopolnjuje tudi glasba, ki je osladno melanholična prav v vseh prizorih, kjer se pojavi, kar vnaša nepotrebno tragiko. V vseh drugih primerih je glasba mladega, a izkušenega skladatelja Anžeta Rozmana, ki že nekaj let ustvarja v Los Angelesu v studiu Hansa Zimmera, odlična, gradi vzdušje, stopnjuje napetost in lepo dopolnjuje dogajanje – to je res velik napredek od komornega vzdušja mučnih tišin in preveč poudarjenih zvokov.

Sami primeri so klasičen *whodunit*; zgodi se umor, na prizorišče pride Vrenko z ekipo in začne se prečesavanje kraja zločina, zasliševanje prič in podobno. Najbolj intriganten je drugi primer, ko se umor zgodi v galeriji na otvoritvenem večeru in so osumljeni vsi prisotni, podobno pa sta skonstruirana tudi druga dva primera – okoli neke skupne točke ali prizorišča (šola/sodelavci, galerija/družina, stanovanjski blok/sosedi). Najšibkejša točka serije je žal ravno pri Vrenku, ki naj bi bil izjemen, pa tudi malo ekscentričen preiskovalec, saj ga v nenavadnih trenutkih prešinejo najbolj bizarne razlage, ki se na koncu izkažejo za pravilne. Ti »aha!« trenutki v seriji umanjajo oziroma so premalo dramatično prikazani, preveč se strne v klasična zaslišanja, ki se hitro zdijo že videna in niti niso pretirano napeta. Od naslovnega junaka bi pač pričakovali malo več zvezdniskega sija. Vseeno pa je nadaljevanje serije, za katerega res upam, da bo prišlo, nekaj, česar se je vredno veseliti. Ne dvomim, da bo tudi televizijski Vrenko s časom pridobil patino in se izkazal za polnopravnega prvega moža slovenske kriminalke.

Foto: arhiv RTV SLO

